

УДК 351.74:343.9

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2025.1.14>

Бузницький Д. М.,
аспірант кафедри службового та медичного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОВНОВАЖЕННЯ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ: СТАН ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження правового статусу та повноважень уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції в Україні. Проаналізовано нормативно-правову базу, що регулює їх діяльність, зокрема положення Закону України «Про запобігання корупції» та Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу). Детально розглянуто основні завдання, функції та права уповноважених підрозділів, їх роль у системі запобігання корупції як на загальнодержавному, так і на локальному рівнях. Особливу увагу приділено аналізу механізмів забезпечення незалежності уповноважених підрозділів, гарантій їх діяльності та порядку призначення керівників. Досліджено систему превентивних антикорупційних механізмів, включаючи оцінку корупційних ризиків, забезпечення доброчесності працівників та захист викривачів корупції. Розглянуто особливості взаємодії уповноважених підрозділів з Національним агентством з питань запобігання корупції та іншими суб'єктами антикорупційної діяльності, а також механізми координації їх роботи. Проаналізовано практичні аспекти реалізації повноважень щодо проведення антикорупційної експертизи, аналізу контрагентів та врегулювання конфлікту інтересів. Особливу увагу приділено питанням забезпечення конфіденційності інформації та захисту персональних даних в роботі уповноважених підрозділів. Досліджено особливості процедур візування проєктів актів з основної діяльності та процедури моніторингу Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення. На основі проведеного дослідження виявлено проблемні аспекти в діяльності уповноважених підрозділів та запропоновано конкретні шляхи вдосконалення правового регулювання їх статусу, включаючи питання впровадження сучасних інформаційних технологій у їх роботі.

Ключові слова: корупція, запобігання корупції, уповноважений підрозділ, уповноважена особа, антикорупційне законодавство.

Buznytskyi D. M. Powers of authorized units (authorized persons) on corruption prevention: current state and directions for improvement

Abstract. The article provides a comprehensive study of the legal status and powers of authorized units (authorized persons) on corruption prevention and detection in Ukraine. The regulatory framework governing their activities has been analyzed, particularly the provisions of the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption” and the Standard Regulation on the authorized unit (authorized person). The main tasks, functions, and rights of authorized units, their role in the corruption prevention system at both national and local levels have been examined in detail. Special attention has been paid to analyzing the mechanisms for ensuring the independence of authorized units, guarantees of their activities, and the procedure for appointing managers. The system of preventive anti-corruption mechanisms has been studied, including corruption risk assessment, ensuring employee integrity, and protection of whistleblowers. The peculiarities of interaction between authorized units and the National Agency on Corruption Prevention and other anti-corruption entities, as well as mechanisms for coordinating their work, have been considered. Practical aspects of exercising powers regarding anti-corruption expertise, analysis of counterparties, and conflict of interest resolution have been analyzed. Special attention has been paid to ensuring information confidentiality and personal data protection in the work of authorized units. The procedures for endorsing draft acts on main activities and monitoring procedures of the Unified State Register of Persons who have committed corruption offenses have been studied. Based on the conducted research, problematic aspects in the activities of authorized units have been identified and specific ways to improve the legal regulation of their status have been proposed, including the implementation of modern information technologies in their work.

Key words: corruption, corruption prevention, authorized unit, authorized person, anti-corruption legislation.

Постановка проблеми. Проблема запобігання та протидії корупції залишається однією з найбільш актуальних для України. В умовах євроінтеграційних процесів та реформування системи державного управління особливого значення набуває інституційне забезпечення антикорупційної діяльності на рівні окремих органів та установ. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції є важливим елементом антикорупційної інфраструктури, що забезпечує реалізацію превентивних антикорупційних механізмів. Дослідження їх правового статусу та повноважень має важливе теоретичне та практичне значення для підвищення ефективності антикорупційної діяльності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням правового статусу та повноважень уповноважених підрозділів з питань запобігання корупції присвячено значну кількість наукових праць, втім комплексне дослідження проблем їх діяльності не може бути повністю охоплене в рамках цих робіт з огляду на постійні зміни антикорупційного законодавства та появу нових викликів у сфері запобігання корупції.

Також варто врахувати, що для повноцінного аналізу діяльності уповноважених підрозділів потребується дослідження не лише базового Закону України «Про запобігання корупції», але й значного масиву підзаконних нормативно-правових актів, якими регулюються окремі аспекти їх роботи, а також вивчення практики реалізації їх повноважень. Тож попри наявність окремих досліджень О.О. Кравчука [1], Мулика О.Р. [2], Цимбаленка Я.Ю. [3] й інших науковців, багато питань функціонування уповноважених підрозділів залишаються недостатньо дослідженими або розглядаються фрагментарно.

Метою дослідження є дослідити правовий статус та повноваження уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання корупції, проаналізувати практику реалізації їх повноважень та виявити напрями вдосконалення правового регулювання їх діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Становлення та розвиток інституту уповноважених

підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції є важливим етапом у формуванні комплексної системи запобігання корупції в Україні, що відображає загальносвітову тенденцію до створення спеціалізованих антикорупційних інституцій. Особливістю українського підходу є впровадження багаторівневої системи антикорупційних підрозділів, які функціонують як на загальнодержавному, так і на локальному рівнях. Правовий статус цих підрозділів визначається статтею 13-1 Закону України «Про запобігання корупції» [4] та Типовим положенням, затвердженим наказом Національного агентства з питань запобігання корупції [5]. Законодавець встановлює чітку інституційну структуру та механізми функціонування цих підрозділів як важливого елемента антикорупційної інфраструктури.

Законодавством передбачено створення уповноважених підрозділів у широкому колі державних органів та установ [4]. Така система охоплює вищі органи державної влади, включаючи Офіс Президента України, Апарат Верховної Ради України та Секретаріат Кабінету Міністрів України. Також уповноважені підрозділи функціонують в апаратах центральних органів влади, таких як Рада національної безпеки і оборони України, Рахункова палата, Верховний Суд, Конституційний Суд України та Національний банк України. На регіональному рівні ці підрозділи створюються в територіальних органах міністерств, місцевих державних адміністрацій та органах місцевого самоврядування. Важливим є те, що система охоплює також державні підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління державних органів.

Ключовою особливістю правового статусу уповноважених підрозділів є забезпечення їх функціональної незалежності [5]. Це досягається через комплекс організаційних, матеріально-технічних та кадрових гарантій. Уповноважений підрозділ створюється як самостійний структурний підрозділ з прямим підпорядкуванням керівнику органу. Законодавством прямо забороняється втручання в діяльність підрозділу, що підкріплюється вимогою щодо забезпечення окремого служ-

бового приміщення та належного матеріально-технічного забезпечення.

Законодавство покладає на уповноважені підрозділи широкий спектр завдань та функцій [5]. Превентивна складова їх діяльності включає розробку та контроль за виконанням антикорупційних заходів, оцінку корупційних ризиків, надання методичної та консультаційної допомоги, проведення навчань та роз'яснювальної роботи [5]. Контрольно-наглядова функція реалізується через моніторинг дотримання антикорупційного законодавства, перевірку подання декларацій, виявлення та врегулювання конфлікту інтересів. Особливе місце займає робота із захисту викривачів, що передбачає забезпечення функціонування внутрішніх каналів повідомлення, розгляд повідомлень про порушення та захист викривачів від негативних заходів впливу [4].

Для ефективного виконання покладених завдань уповноважені підрозділи наділені значними повноваженнями [5]. Вони мають право доступу до документів та інформації, можуть витребувати пояснення від посадових осіб, проводити перевірки та службові розслідування. У сфері нормотворчості підрозділи розробляють проекти антикорупційних актів, готують та контролюють виконання антикорупційних програм, візують проекти нормативних актів [5]. Важливим аспектом є координаційні повноваження, що дозволяють забезпечувати взаємодію з іншими антикорупційними органами та координувати роботу уповноважених осіб у підпорядкованих установах.

Особливу увагу слід приділити правовому статусу керівника уповноваженого підрозділу [5]. Законодавство встановлює спеціальний порядок його призначення та звільнення, що включає необхідність отримання згоди НАЗК на звільнення керівника в органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України [4]. Керівник несе персональну відповідальність за роботу підрозділу, забезпечує виконання покладених завдань та координує антикорупційну діяльність. При цьому йому гарантується функціональна незалежність та захист від незаконного втручання у діяльність [5].

Процедури та механізми антикорупційного контролю, які реалізуються уповноваженими підрозділами, охоплюють широкий спектр превентивних заходів. Одним із ключових напрямів є робота з оцінки корупційних ризиків [5]. Ця діяльність включає системний аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, які можуть сприяти виникненню корупційних проявів, розробку детальних описів ідентифікованих корупційних ризиків та пропозицій щодо заходів із їх усунення. Важливо відзначити, що ця робота проводиться на регулярній основі та передбачає залучення всіх структурних підрозділів відповідного органу.

Особливе значення має діяльність уповноважених підрозділів щодо забезпечення дотримання вимог антикорупційного законодавства в частині запобігання та врегулювання конфлікту інтересів [4]. Ця функція реалізується через комплекс заходів, включаючи проведення навчань, надання консультацій, моніторинг потенційних ситуацій конфлікту інтересів та розробку відповідних рекомендацій. Уповноважені підрозділи не лише виявляють конфлікт інтересів, але й активно сприяють його врегулюванню, здійснюючи методичний супровід цього процесу.

Значним досягненням у розвитку антикорупційної системи є запровадження механізмів захисту викривачів корупції [5]. Уповноважені підрозділи відіграють ключову роль у забезпеченні функціонування внутрішніх каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень. Вони не лише організують роботу цих каналів, але й забезпечують належний розгляд повідомлень, збереження анонімності викривачів та їх захист від можливих негативних наслідків.

В контексті антикорупційної діяльності важливо відзначити роль уповноважених підрозділів у забезпеченні прозорості декларування майна, доходів та видатків посадових осіб [5]. Ця функція реалізується через проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи, надання консультаційної допомоги при заповненні декларацій, здійснення контролю за своєчасністю подання декларацій та повідомлення НАЗК про виявлені порушення.

Значну увагу в роботі уповноважених підрозділів приділено превентивній діяльності [5]. Це включає розробку та впровадження антикорупційних програм, проведення експертизи проектів нормативно-правових актів, організацію навчальних заходів та тренінгів з питань запобігання корупції. Важливим аспектом є також здійснення моніторингу ефективності впроваджених заходів та їх періодичний перегляд з метою удосконалення.

Система взаємодії уповноважених підрозділів з іншими суб'єктами антикорупційної діяльності заслуговує на окрему увагу [5]. Вона передбачає налагодження ефективної співпраці як з НАЗК, так і з правоохоронними органами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Така взаємодія дозволяє обмінюватися досвідом, координувати зусилля та підвищувати ефективність антикорупційних заходів.

Окремим напрямом діяльності уповноважених підрозділів є робота з проведення службових розслідувань [5]. Ця функція реалізується у випадках виявлення ознак корупційних правопорушень або порушень, пов'язаних з корупцією. Важливо відзначити, що такі розслідування проводяться з дотриманням принципів об'єктивності, неупередженості та повноти дослідження всіх обставин.

Значної уваги заслуговує питання матеріально-технічного та кадрового забезпечення уповноважених підрозділів [5]. Законодавством передбачено, що керівник відповідного органу зобов'язаний забезпечити належні умови роботи уповноваженого підрозділу, включаючи окреме приміщення, доступ до інформаційних ресурсів, матеріально-технічні засоби. Це має важливе значення для забезпечення ефективності та незалежності їх діяльності.

Система контролю та звітності уповноважених підрозділів є багаторівневою та комплексною [5]. Внутрішній контроль здійснюється через підзвітність керівнику органу та моніторинг виконання антикорупційних програм. Зовнішній контроль забезпечується наглядом з боку НАЗК, якому подаються щорічні звіти про діяльність та інформація про виконання антикорупційних програм. Крім того, перед-

бачено механізми громадського контролю через оприлюднення відповідної інформації та взаємодію з громадськістю. Така система дозволяє забезпечити ефективність, прозорість та підзвітність роботи уповноважених підрозділів.

Особливої уваги заслуговує питання кадрового забезпечення діяльності уповноважених підрозділів. НАЗК встановлює обов'язкові вимоги до мінімальної штатної чисельності уповноваженого підрозділу в державних органах [4]. Це має принципове значення для забезпечення інституційної спроможності таких підрозділів. При цьому важливо відзначити, що законодавство передбачає різні організаційні форми: створення окремого підрозділу або визначення уповноваженої особи [5]. Вибір конкретної форми залежить від розміру органу, обсягу роботи та специфіки його діяльності.

Суттєве значення має процедура призначення керівника уповноваженого підрозділу та уповноваженої особи. Законодавством встановлено особливий порядок, який передбачає низку гарантій незалежності. Зокрема, для звільнення керівника уповноваженого підрозділу державного органу, юрисдикція якого поширюється на всю територію України, необхідна попередня згода НАЗК [4]. Ця норма є важливою гарантією незалежності та стабільності роботи уповноважених підрозділів.

Практика діяльності уповноважених підрозділів свідчить про необхідність постійного підвищення кваліфікації їх працівників. Це обумовлено динамічним характером антикорупційного законодавства, появою нових корупційних схем та необхідністю впровадження сучасних методів запобігання корупції. НАЗК регулярно проводить навчальні заходи для працівників уповноважених підрозділів, забезпечує їх методичними матеріалами та рекомендаціями [5].

Важливим аспектом діяльності уповноважених підрозділів є їх участь у процесі візування проектів актів з основної діяльності, адміністративно-господарських питань та кадрових питань [5]. Це дозволяє здійснювати попередній контроль за відповідністю проектів актів антикорупційному законодав-

ству та виявляти потенційні корупційні ризики на етапі підготовки документів.

Окремої уваги заслуговує робота уповноважених підрозділів щодо моніторингу Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення [5]. Ця функція має важливе значення для запобігання прийняттю на роботу осіб, які мають корупційне минуле, та забезпечення дотримання встановлених законодавством обмежень.

Значним викликом у роботі уповноважених підрозділів є забезпечення ефективної взаємодії з викривачами корупції. Законодавство покладає на уповноважені підрозділи широкий спектр обов'язків у цій сфері [], включаючи:

- організацію роботи внутрішніх каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень;
- отримання та організацію розгляду повідомленої через такі канали інформації;
- співпрацю з викривачами, забезпечення дотримання їхніх прав та гарантій захисту;
- надання методичної допомоги та консультацій щодо здійснення повідомлень про порушення вимог Закону та захисту викривачів.

У контексті цифровізації державного управління важливого значення набуває питання використання сучасних інформаційних технологій у роботі уповноважених підрозділів. Це стосується як автоматизації процесів моніторингу та аналізу інформації, так і забезпечення функціонування електронних каналів комунікації з викривачами, створення електронних баз даних та реєстрів.

Суттєвим аспектом діяльності уповноважених підрозділів є їх участь у проведенні службових розслідувань [5]. Ця функція реалізується у випадках надходження приписів НАЗК щодо порушень вимог законодавства про етичну поведінку, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених Законом. При цьому важливо забезпечити об'єктивність та неупередженість таких розслідувань, дотримання прав усіх залучених осіб.

Окремої уваги заслуговує питання координації діяльності уповноважених підрозді-

лів (уповноважених осіб) у територіальних (міжрегіональних) органах та юридичних особах, що належать до сфери управління відповідного органу [5]. Така координація має забезпечувати єдиний підхід до реалізації антикорупційних заходів, обмін досвідом та кращими практиками, а також ефективно використання наявних ресурсів.

Важливим напрямом роботи уповноважених підрозділів є аналіз потенційних та наявних контрагентів відповідного органу [5]. Ця діяльність спрямована на мінімізацію корупційних ризиків у сфері публічних закупівель та договірних відносин. При цьому особлива увага приділяється перевірці інформації про кінцевих бенефіціарних власників, наявність антикорупційних програм та систем комплаєнсу.

У контексті євроінтеграційних процесів особливого значення набуває питання імплементації міжнародних стандартів у сфері запобігання корупції. Уповноважені підрозділи мають враховувати рекомендації міжнародних організацій, зокрема GRECO та ОЕСР, а також кращі практики країн ЄС у сфері запобігання корупції.

Суттєвим викликом у роботі уповноважених підрозділів є забезпечення балансу між необхідністю ефективного виконання антикорупційних функцій та дотриманням прав і законних інтересів працівників відповідних органів. Це особливо актуально в контексті розгляду повідомлень про можливі порушення, проведення перевірок та службових розслідувань.

З метою підвищення ефективності роботи уповноважених підрозділів важливого значення набуває питання розробки та впровадження системи оцінки ефективності їх діяльності. Така система має включати як кількісні, так і якісні показники, враховувати специфіку діяльності відповідного органу та реальний вплив антикорупційних заходів на зниження рівня корупції.

Невід'ємною складовою роботи уповноважених підрозділів є проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи [5]. Це включає:

- проведення навчальних заходів з питань запобігання та виявлення корупції;
- розробку методичних матеріалів та рекомендацій;

- консультування працівників щодо застосування антикорупційного законодавства;
- поширення інформації про антикорупційне законодавство та практику його застосування.

Особливої уваги потребує питання забезпечення конфіденційності інформації, отриманої уповноваженими підрозділами в процесі виконання своїх функцій [5]. Це стосується як інформації про викривачів, так і даних, отриманих під час проведення перевірок та службових розслідувань. Законодавством встановлено пряму заборону розголошення працівниками уповноваженого підрозділу інформації з обмеженим доступом, отриманої у зв'язку з виконанням службових обов'язків, крім випадків, встановлених законом. Така вимога є важливою гарантією захисту прав осіб, які співпрацюють з уповноваженими підрозділами, та забезпечення ефективності антикорупційних заходів.

Система захисту інформації в діяльності уповноважених підрозділів має комплексний характер та включає технічні, організаційні та правові заходи. Зокрема, це передбачає створення захищених каналів для отримання повідомлень про корупційні правопорушення, забезпечення належного зберігання документів, що містять службову інформацію, впровадження спеціальних процедур доступу до інформації з обмеженим доступом. Важливим аспектом є також забезпечення захисту персональних даних відповідно до вимог Закону України «Про захист персональних даних» [6]. Уповноважені підрозділи мають враховувати, що порушення вимог щодо захисту інформації може не лише призвести до витоку чутливих даних, але й підірвати довіру до антикорупційної системи в цілому.

У контексті забезпечення конфіденційності інформації особливе значення має питання взаємодії уповноважених підрозділів з іншими органами та підрозділами. При передачі інформації до правоохоронних органів, НАЗК чи інших уповноважених суб'єктів важливо дотримуватися встановлених процедур та забезпечувати належний рівень захисту даних. Уповноважені підрозділи мають розробляти та впроваджувати внутрішні процедури роботи з інформацією, які б визначали

порядок її отримання, обробки, зберігання та передачі, а також відповідальність за порушення встановлених вимог. Це особливо актуально в умовах цифровізації та переходу до електронного документообігу, коли зростають ризики несанкціонованого доступу до інформації та її витоку.

Висновки та пропозиції. За результатами дослідження встановлено, що інститут уповноважених підрозділів є невід'ємною складовою національної системи запобігання корупції. Багаторівнева структура цих підрозділів, що охоплює центральні органи влади, місцеве самоврядування та державні підприємства, у поєднанні з системним законодавчим регулюванням їх діяльності, дозволяє забезпечити комплексний підхід до запобігання корупції. Аналіз практики діяльності уповноважених підрозділів засвідчив ефективність превентивних механізмів, зокрема в частині оцінки корупційних ризиків, захисту викривачів корупції та забезпечення дотримання вимог щодо запобігання конфлікту інтересів.

Дослідження підтвердило наявність дієвої системи координації діяльності уповноважених підрозділів з боку НАЗК, що забезпечує єдиний підхід до реалізації антикорупційних заходів. Значущою є функція уповноважених підрозділів щодо проведення антикорупційної експертизи проєктів актів та аналізу потенційних контрагентів. Водночас, проведений аналіз дозволив виявити певні прогалини в правовому регулюванні статусу уповноважених підрозділів, що потребують законодавчого врегулювання:

1. Доповнити статтю 13-1 Закону України «Про запобігання корупції» положеннями щодо:

о встановлення мінімальних стандартів матеріально-технічного забезпечення уповноважених підрозділів;

о визначення порядку проведення конкурсного відбору на посади керівників уповноважених підрозділів;

о закріплення вимог щодо професійної компетентності працівників уповноважених підрозділів.

2. Доповнити статтю 53-9 Закону України «Про запобігання корупції» положеннями щодо:

о розширення повноважень уповноважених підрозділів у сфері захисту викривачів;

о встановлення додаткових гарантій захисту конфіденційної інформації;

о визначення механізмів взаємодії з правоохоронними органами.

3. Внести зміни до Закону України «Про державну службу» щодо:

о встановлення особливого порядку преміювання працівників уповноважених підрозділів;

о визначення спеціальних вимог до професійної компетентності;

о забезпечення додаткових гарантій соціального захисту.

4. Внести зміни до Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) в частині:

о деталізації процедур проведення антикорупційної експертизи проєктів актів;

о визначення критеріїв оцінки ефективності діяльності уповноважених підрозділів;

о встановлення механізмів координації діяльності уповноважених підрозділів різних органів.

Реалізація запропонованих змін сприятиме посиленню інституційної спроможності уповноважених підрозділів, підвищенню ефективності їх діяльності та забезпеченню належного рівня незалежності у виконанні покладених на них завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Становлення антикорупційної юстиції в Україні. Монографія під заг. ред. Кравчука О.О., Мойсака С.М. К.: КПІ імені Ігоря Сікорського, Вищий антикорупційний суд, 2024. 340 с. ВАІТЕ.

2. Мулик О. Р. Правовий статус уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції у сфері національної безпеки та оборони України в умовах воєнного стану. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2024. № 6. С. 5–8. URL: <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/380> (дата звернення: 18.02.2025.).

3. Цимбалюк Я. Ю. Генеза становлення інституту уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції в Україні. Право та державне управління. 2021. № 1. С. 271–278.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.

5. Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 27.05.2021 № 277/21. Офіційний вісник України. 2021. № 56. Ст. 3522.

6. Про захист персональних даних : Закон України від 1 черв. 2010 р. № 2297-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 34. Ст. 481.